

Rapport

Werkbaar werk voor zzp'ers

**Analyse zelfstandige ondernemers zonder personeel op basis van de Vlaamse
werkbaarheidsmonitor 2007 - 2016**

Brussel, oktober 2017

Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens, Stephan Vanderhaeghe

Dit rapport verstrekt informatie uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor werknemers en zelfstandige ondernemers. Bekijk alle resultaten op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit dit rapport wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	5
Inleiding	7
1 Zzp'ers in beeld	8
2 De werkbaarheidsgraad bij zzp'ers	10
3 Werkbaarheidsknelpunten bij zzp'ers	12
3.1 Werkstress en burn-out	13
3.2 Motivatie	14
3.3 Leermogelijkheden	15
3.4 Werk-privébalans.....	16
4 Determinanten van werkbaarheidsknelpunten bij zzp'ers	18
4.1 Werkdruk	18
4.2 Emotionele belasting	19
4.3 Taakvariatie	20
4.4 Arbeidsomstandigheden	21
5 Risicoprofiel voor zzp'ers	23
5.1.1 Risicoprofiel zzp'ers voor werkstress	23
5.1.2 Risicoprofiel zzp'ers voor werk-privébalans	24
6 De werkbaarheidssituatie van een aantal specifieke groepen vergeleken	26
6.1 Vrouwelijke en mannelijke zzp'ers vergeleken	26
6.2 -50-ers en 50 plussers vergeleken.....	26
6.3 De werkbaarheidssituatie naar anciënniteit.....	27
7 Een blik op zzp'ers uit de intellectuele diensten en met een vrij beroep	29
7.1 De intellectuele diensten.....	29
7.2 Vrije beroepen	29
8 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van zzp'ers	31
8.1 Tevredenheid.....	31
8.2 Werkorganisatie.....	32
8.3 Competentieportfolio.....	34
8.4 Ongewenst gedrag	35
8.5 Aspecten van de toekomst.....	36

Lijst figuren.....	37
Lijst tabellen	38
Referentielijst	39

Samenvatting

In 2016 bedroeg de werkbaarheidsgraad voor de zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp'ers) 54,2%. Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we geen significante verschuivingen in het aandeel zzp'ers met een werkbare job.

In 2016 ligt de werkbaarheidsgraad van zzp'ers significant hoger dan de werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers met personeel (zmp'ers, 46,2%).

Een blik op de onderliggende werkbaarheidsindicatoren geeft een duidelijk zicht op het voorkomen van knelpunten in de werksituatie van zzp'ers in 2016:

- 32,6% wordt geconfronteerd met werkstressklachten, bij 8,8% is de situatie acuut problematisch en is er sprake van een risico op burn-out;
- 8,7% kampt met motivatieproblemen, bij 3,4% gaat het om ernstige demotivatie;
- 3,7% heeft onvoldoende leermogelijkheden in de job, bij 0,9% is er een ernstig leerdeficit;
- 29,2% signaleert problemen in de werk-privécombinatie, bij 8,5% gaat het om een acuut werk-privéconflict.

In vergelijking met de kengetallen voor zmp'ers laten zzp'ers betere scores zien voor werkstress/burn-out en (acute) problemen in de werk-privécombinatie. Voor de motivatieproblemen en onvoldoende leermogelijkheden is er geen verschil.

De opgemaakte risicoprofielen voor zzp'ers leren ons dat een hoge werkdruk een belangrijke determinant vormt van werkstressklachten en werk-privécombinatiemoeilijkheden. In 2016 wordt 36,1% van de zzp'ers met een hoge werkdruk geconfronteerd: dit is een substantiële toename in vergelijking met 2013 (30,8%).

Het aantal gewerkte uren en de emotionele belasting spelen een rol voor problemen in de werk-privécombinatie en in mindere mate voor werkstress. 44,4% van de zzp'ers werkt in 2016 gemiddeld meer dan 50 uur per week, 24,6% heeft emotioneel belastend werk.

18,6% van de zzp'ers werkt in fysiek belastende arbeidsomstandigheden en 6,3% heeft onvoldoende afwisseling in het werk. Ook deze risicofactoren bepalen - zij het minder uitgesproken - de werkbaarheid.

Er zijn binnen de groep van de zzp'ers weinig verschillen tussen mannen en vrouwen, tussen -50-ers en +50-ers en tussen zzp'ers met minder dan vijf jaar anciënniteit en deze die reeds langer actief zijn.

De monitor 2016 brengt niet alleen de werkbaarheidsgraad en -indicatoren in kaart, maar peilt ook naar aanvullende informatie over de arbeidssituatie en de werkbeleving. We zetten een aantal opvallende vaststellingen voor zzp'ers op een rijtje:

- Zeven op de tien zijn tevreden met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap.
- Meer dan negen op tien zijn tevreden over de klantencontacten.
- Slechts 16,4% is tevreden over de sociale bescherming, 20,3% over de contacten met de overheidsadministratie.
- 51,4% van de zzp'ers volgde in het afgelopen jaar een bijscholing.
- 12,7% van de zzp'ers is het slachtoffer van intimidatie of bedreiging. 2,6% van lichamelijk geweld, 3,2% van ongewenst seksueel gedrag en 3,7% van pestgedrag;
- 72,2% van de zzp'ers vindt doorwerken tot het pensioen een haalbare kaart. 24,9% ziet dat zitten mits aangepast werk. Slechts 2,9% acht doorwerken tot het pensioen niet haalbaar.

Een vergelijking van zzp'ers en zmp'ers leert dat:

- Zzp'ers minder tevreden zijn over de financiële aspecten van het werk.
- Een kleiner aandeel van de zzp'ers zich goed ondersteund voelt door zijn sociaal netwerk.
- Zzp'ers minder deel uitmaken van een vennootschap en er zijn minder vaak andere zelfstandigen betrokken bij hun dagelijks beheer.
- Zzp'ers vaker een diploma hoger onderwijs lange type hebben genoten.
- Zzp'ers zich minder vaak voldoende opgeleid voelen voor het beheer en het management van hun bedrijf en zij ook minder over een bijkomend getuigschrift 'beheer en management' beschikken.

Ongeveer de helft van de zzp'ers heeft een vrij beroep of werkt in de sector van de intellectuele diensten.

- Zzp'ers uit de intellectuele diensten hebben werkbaarheidsgraad van 57,8%, bij zzp'ers met een vrij beroep bedraagt deze 52,9%.
- Voor beide sectoren vormen werkstressproblemen en problemen in de werk-privécombinatie de belangrijkste werkbaarheidsknelpunten, hoge werkdruk en emotionele belasting de voornaamste werkbaarheidsrisico's.

Inleiding

De Vlaamse sociale partners dragen al vele jaren de boodschap uit dat langer werken maar kan lukken als dit ook haalbaar is voor de betrokkenen en de banen voldoende kwaliteitsvol zijn. Ze zetten daarom resoluut in op 'werkbaar werk': jobs waarvan je niet overspannen of ziek wordt, die boeiend en motiverend zijn, kansen bieden op blijven/bijleren en voldoende ruimte laten voor gezin en privéleven.

Om de vinger aan de pols te houden brengt de Stichting Innovatie & Arbeid sinds 2007 de werkbaarheid van het werk van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen in kaart via een grootschalige, driejaarlijkse schriftelijke bevraging. Met de opgeleverde resultaten van de enquête 2016 (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2017a) is de werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers inmiddels aan zijn vierde editie toe.

Werkbaarheid wordt - conform de vermelde beleidsdefinitie – in de monitor geoperationaliseerd aan de hand van vier werkbaarheidsindicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privé-balans.

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor beoordeelt niet enkel in welke mate jobs werkbaar zijn voor de betrokken zelfstandige ondernemers, maar registreert ook een aantal achterliggende risicofactoren. Daartoe werden vier risico-indicatoren ontwikkeld: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie (afwisseling in het werk) en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Daarnaast levert de werkbaarheidsbevraging ook aanvullende informatie op over de arbeidssituatie en de werkbeleving zoals de mate van tevredenheid, de bedrijfsvoering, hun competentieportfolio, hun confrontatie met grensoverschrijdend gedrag en hun toekomstverwachtingen:

Dit rapport brengt - op basis van de databank van de vier opeenvolgende werkbaarheidsmetingen - de werkbaarheidssituatie van zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp'ers) in kaart en vergelijkt deze met de zelfstandige ondernemers met personeel (zmp'ers). Het rapport is opgedeeld in vijf hoofdstukken:

- het eerste hoofdstuk beschrijft de zzp'ers. Hoe is de populatie van de zzp'ers samengesteld als we kijken naar geslacht, leeftijd, anciënniteit, sector en is er een verschil met de zmp'ers?
- het tweede hoofdstuk bekijkt de evolutie van de werkbaarheidsgraad bij zzp'ers en vergelijkt deze met de werkbaarheid(sevolutie) van zmp'ers;
- het derde en vierde hoofdstuk zoomen respectievelijk in op de werkbaarheidsindicatoren en de werkbaarheidsrisico's bij zzp'ers. Telkens wordt een vergelijking gemaakt met zmp'ers.
- in het vijfde hoofdstuk wordt op basis van de kengetallen voor de risico-indicatoren voor zzp'ers een risicoprofiel opgemaakt voor werkstress en werk-privé-balans;
- het zesde hoofdstuk zoomt in op verschillen naar geslacht, leeftijd en anciënniteit bij zzp'ers.
- het zevende hoofdstuk bekijkt de werkbaarheidsresultaten voor zzp'ers in de sector van de intellectuele diensten en de vrije beroepen. Deze subsectoren vertegenwoordigen ongeveer de helft van de zzp'ers.
- het achtste hoofdstuk inventariseert de aanvullende informatie over de arbeidssituatie en werkbeleving van zzp'ers.

Alle informatie over de methodologie van de werkbaarheidsmonitor is te vinden in het methodologische rapport (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe (2016b))

1 Zzp'ers in beeld

De onderzoekspopulatie voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor is als volgt afgebakend 'zelfstandigen in hoofdberoep in de leeftijdsgroep 18-69 jaar, met woonplaats in het Vlaamse gewest, die in de vier weken voorafgaand aan de bevraging effectief arbeidsprestaties als zelfstandige ondernemer hebben geleverd.

Van de respondenten van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor (2016) heeft ongeveer 57% geen personeel in dienst, 43% wel. Dit aandeel is in de verschillende metingen nauwelijks gewijzigd.

Onderstaande tabel geeft de samenstelling van de zzp'ers naar gender, leeftijd, sector en anciënniteit en vergelijkt deze met de zmp'ers. In de bespreking wordt een vergelijking gemaakt met de situatie in 2007.

Tabel 1: zzp'ers en zmp'ers naar gender, leeftijd, sector en anciënniteit, 2016

	zzp'ers	zmp'ers	verschil- toetsing
gender			
man	62,5%	71,5%	
vrouw	37,5%	28,5%	s
totaal	100,0%	100,0%	
leeftijd			
min 30	12,1%	5,1%	
30-39	19,6%	21,1%	
40-49	29,7%	32,6%	s
50-54	17,5%	20,2%	
55+	21,2%	21,0%	
totaal	100,0%	100,0%	
sector			
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	7,4%	4,5%	
transport, productie	3,9%	8,6%	
bouw	12,4%	16,0%	
handel	4,0%	7,4%	s
horeca	3,9%	8,6%	
vrije beroepen	29,8%	20,7%	
andere intellectuel diensten	20,0%	8,3%	
andere	12,2%	14,7%	
totaal	100,0%	100,0%	
anciënniteit			
maximum vijf jaar anciënniteit	26,6%	15,1%	
meer dan vijf jaar anciënniteit	73,4%	84,9%	s
totaal	100,0%	100,0%	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De verschiltoetsing vergelijkt zzp'ers met zmp'ers (pearson chi², 's indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

Het aandeel vrouwen ligt hoger bij de zzp'ers (37,5%) dan bij de zmp'ers (28,5%). Ten opzichte van 2007 is het aandeel van de vrouwen zowel bij de zzp'ers als bij de zmp'ers toegenomen. In 2007 bedroegen de aandelen respectievelijk 33,1% (zzp'ers) en 24,4% (zmp'ers).

Bij de zzp'ers ligt het aandeel werknemers jonger dan 40 jaar (31,7%) hoger dan bij de zmp'ers's (26,2%). Omgekeerd ligt het aandeel werknemer vanaf 40 jaar (68,3%) lager bij de zzp'ers dan bij de zmp'ers (73,8%). Ten opzichte van 2007 is het aandeel jonger dan 40 jaar gedaald, zowel voor de zzp'ers als voor de zmp'ers. In 2007 was 39,4% van de zzp'ers en 33,5% van de zmp'ers jonger dan veertig jaar.

Ongeveer de helft van de zzp'ers werkt in intellectuele diensten of heeft een vrij beroep. Bij de zmp'ers is dit 30%. In 2007 had 29,4% van de zzp'ers een vrij beroep, 9,4% werkt in de intellectuele diensten. Bij de zmp'ers was dit resp. 16,1% en 5,3%. Vooral de toename van het aandeel andere intellectuele diensten bij de zzp'ers (van 9,4% naar 20,0%) is opvallend.

26,6% van de zzp'ers is maximum vijf jaar actief als zelfstandige ondernemer. Bij de zmp'ers is dit 15,1%. Er is geen verschil met de situatie in 2007.

2 De werkbaarheidsgraad bij zzp'ers

De Vlaamse sociale partners hebben de beleidsnotie 'werkbaarheid' concreet gemaakt aan de hand van vier kwaliteitscriteria: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privébalans. De werkbaarheidsgraad verwijst dan naar het percentage zzp'ers dat een kwaliteitsvolle job heeft/geen knelpunten signaleert voor alle vier genoemde werkbaarheidsdimensies.

De werkbaarheidsgraad voor zzp'ers bedraagt 54,2% in 2016 (zie onderstaande tabel). Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we voor zzp'ers geen significante verschuivingen van de werkbaarheidsgraad.

Tabel 2: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 voor zzp'ers en zmp'ers

	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
zzp'ers	50,7	51,3	54,1	54,2
<i>N</i>	1.081	1.035	1.916	1.366
zmp'ers	43,4	42,9	47,5	46,5
<i>N</i>	799	771	1.417	1.023
<i>verschiltoetsing</i>	<i>s</i>	<i>s</i>	<i>s</i>	<i>s</i>

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

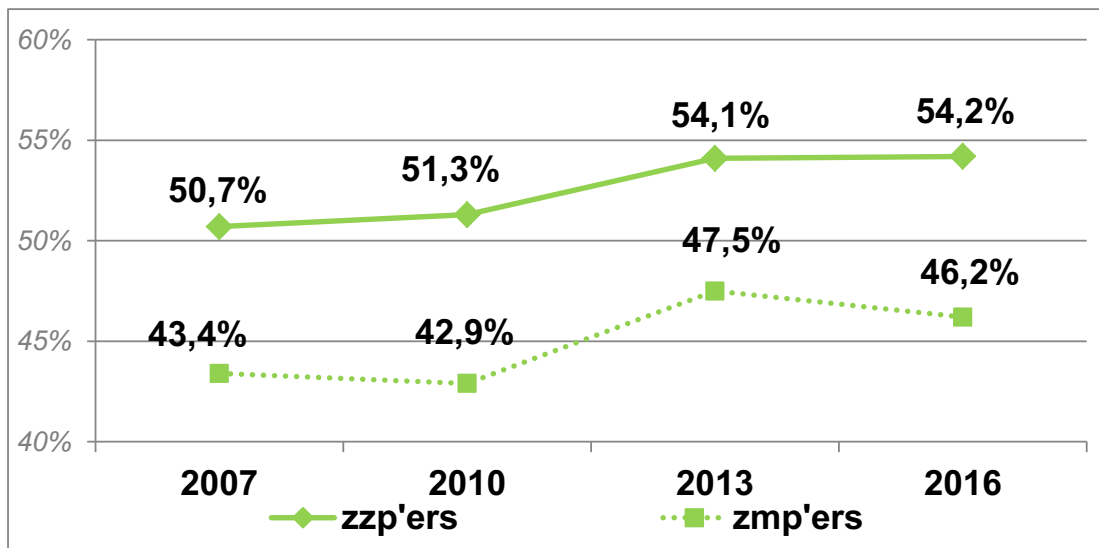
Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename resp. afname van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorige meetpunt.
- De verschiltoetsing vergelijkt de situatie van zzp'ers met deze van de zmp'ers (pearson χ^2 , 's indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

Uit tabel 2 kunnen we eveneens afleiden dat de werkbaarheidsgraad van zzp'ers significant verschilt van de werkbaarheidsontwikkelingen van zmp'ers. Er is een stijging van de werkbaarheidsgraad tussen 2010 en 2013 maar enkel bij de zmp'ers is de toename significant.

Figuur 1 brengt met de vergelijking van de werkbaarheidscurves voor zzp'ers en zmp'ers laatstgenoemde vaststelling visueel in beeld. In deze figuur is duidelijk dat bij zzp'ers de geregistreerde werkbaarheidsgraad hoger ligt dan deze bij zmp'ers.

Figuur 1: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 voor zzp'ers en zmp'ers

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

3 Werkbaarheidsknelpunten bij zzp'ers

De beoordeling van de werkbaarheid van een job (en daarmee de werkbaarheidsgraad) wordt afgeleid uit informatie van de vier werkbaarheidsindicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (werkbetrokkenheid, motivatie), leermogelijkheden in de job (kansen op blijven en competentie-ontwikkeling) en werk-privébalans (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

Tabel 3: Overzicht en omschrijving werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor

indicator	Omschrijving
psychische vermoeidheid	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren <i>(problemen met) werkstress</i>
welbevinden in het werk	de mate waarin zelfstandige ondernemers door de aard van de job(inhoud) werkbetrokken zijn/blijven dan wel gedemotiveerd raken <i>(problemen met) werkbetrokkenheid en motivatie</i>
leermogelijkheden	de mate waarin zelfstandige ondernemers door formele opleidingskansen en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek hun competenties al dan niet op peil kunnen houden en verder ontwikkelen i.f.v. hun inzetbaarheid op langere termijn <i>(onvoldoende) kansen op blijven/competentieontwikkeling</i>
werk-privébalans	de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de 'thuis'situatie <i>(problemen met) combinatie van arbeid met privé-leven</i>

Voor elk van de vier werkbaarheidsdimensies en -indicatoren zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b). Bij een problematische situatie spreken we over een werkbaarheidsknelpunt, bij een acuut-problematische situatie over een acuut werkbaarheidsknelpunt. In de werkbaarheidsmonitor wordt met andere woorden met 'gelede kengetallen' gewerkt. Naar analogie met de kleurensymboliek van een verkeerslicht, wordt niet enkel een problematische groep afgebakend en becijferd ('oranje knipperlicht' - knelpunt), maar daarbinnen ook een subgroep die als 'acuut problematisch' kan gelabeld worden ('rood alarmsignaal' - acuut knelpunt).

Niet problematische, problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden werkbaarheidsdimensies als volgt benoemd:

Tabel 4: Terminologie voor de kengetallen voor de werkbaarheidsindicatoren

	niet problematisch = geen knelpunt	problematisch = knelpunt	acuut-problematisch = acuut knelpunt
psychische vermoeidheid	geen werkstress	werkstressproblemen	symptomen burn-out
welbevinden in het werk	geen motivatieproblemen	motivatieproblemen	ernstige demotivatie
leermogelijkheden	voldoende leermogelijkheden	onvoldoende leermogelijkheden	ernstig leerdeficit
werk-privébalans	haalbare werk-privé- combinatie	problemen werk-privé- combinatie	acuut werk-privé conflict

In dit hoofdstuk nemen we de (evolutie in de) kengetallen voor de vier werkbaarheidsindicatoren voor zzp'ers onder de loep en vergelijken we de gegevens met deze voor zmp'ers.

3.1 Werkstress en burn-out

In 2016 wordt 32,6% van de zzp'ers geconfronteerd met werkstressproblemen, bij 8,8% is de situatie acuut-problematisch en registreren we burn-outsymptomen.

Over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we voor zzp'ers een daling van de burn-outklachten, voor werkstress zijn er geen significante verschuivingen.

Tabel 5: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met werkstressproblemen en burn-outsymptomen

		2007 %	2010 %	2013 %	2016 %
zzp'ers	 werkstressproblemen	34,3	34,7	30,8	32,6
	 symptomen burn-out	11,6	11,2	8,5	8,8
	N	1228	1174	2001	1417
zmp'ers	 werkstressproblemen	40,2	42,5	36,9	40,8
	 symptomen burn-out	15,0	14,3	12,3	15,0
	N	900	859	1497	1070
verschiltoetsing	 werkstressproblemen	s	s	s	s
	 symptomen burn-out	s	s	s	s

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

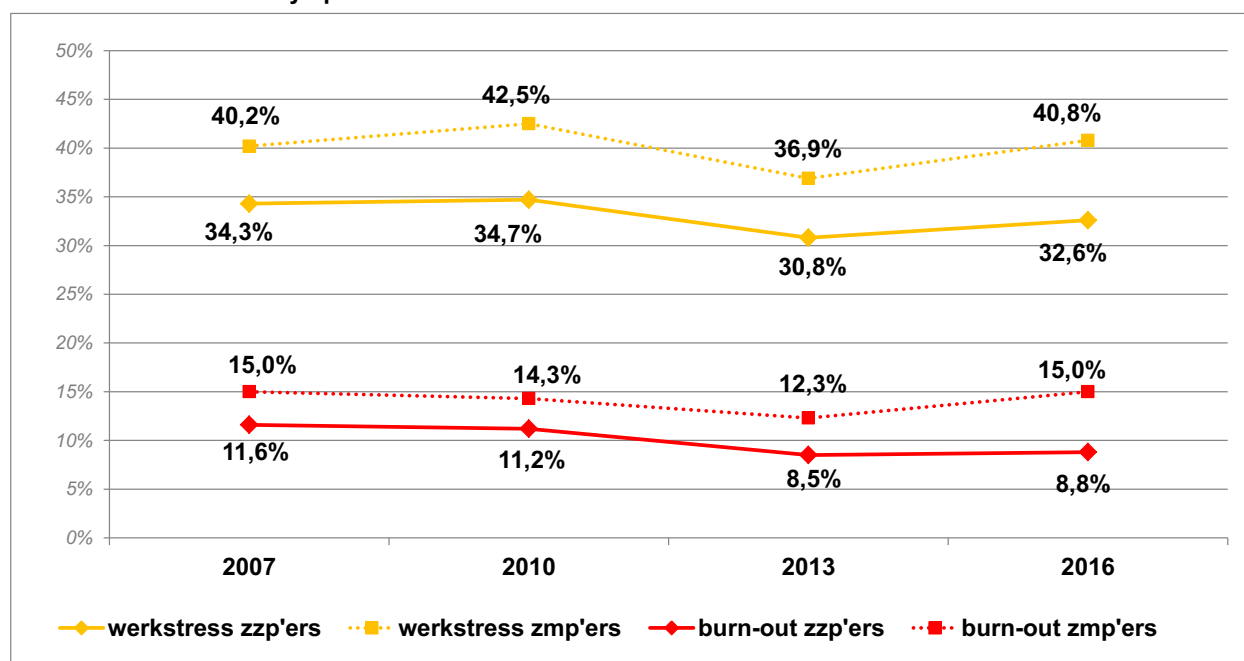
Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'symptomen burn-out' is een subgroep binnen de groep 'werkstressproblemen' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Cijfers in het groen resp. in het rood wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel zzp'ers (zmp'ers) met werkstressproblemen/burn-outklachten ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een groen resp. rood kader wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel zzp'ers (zmp'ers) met werkstressproblemen/burn-outklachten over het voorbije decennium bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.
- De verschiltoetsing vergelijkt de situatie van zzp'ers met deze van de zmp'ers (pearson χ^2 , 's indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

De werkstress-situatie bij zzp'ers verschilt voor alle meetmomenten significant van deze van zmp'ers. Het aandeel zzp'ers met werkstressproblemen ligt lager dan bij de zmp'ers. Dit is ook zo voor de symptomen voor burn-out.

De resultaten worden grafisch voorgesteld in onderstaande figuur.

Figuur 2: Evolutie 2007-2016 van het aandeel van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met werkstressproblemen en burn-outsymptomen

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

3.2 Motivatie

In 2016 registreren we bij 8,7% van de zzp'ers motivatieproblemen, bij 3,4% is er zelfs sprake van ernstige demotivatie.

Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 blijft het aandeel zzp'ers met (ernstige) motivatieproblemen constant.

Tabel 6: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (ernstige) motivatieproblemen

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	motivatieproblemen	7,8	7,0	7,6	8,7
	ernstige demotivatie	2,6	2,8	3,0	3,4
	N	1135	1072	1996	1406
zmp'ers	motivatieproblemen	9,1	9,8	9,6	10,0
	ernstige demotivatie	3,0	3,2	4,2	3,9
	N	837	807	1464	1051
verschiltoetsing	motivatieproblemen	ns	s	s	ns
	ernstige demotivatie	ns	ns	ns	ns

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

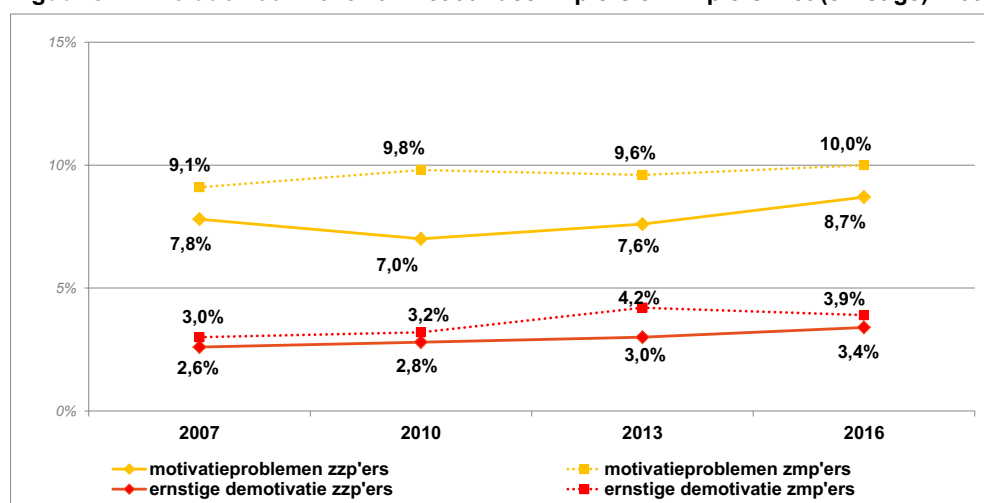
Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'symptomen ernstige demotivatie' is een subgroep binnen de groep 'motivatieproblemen' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Het aandeel zzp'ers met motivatieproblemen verschilt in 2010 en 2013 van dat van de zmp'ers. Het aandeel ligt voor beide meetmomenten significant lager bij de zzp'ers. In 2007 en 2016 verschillen deze aandelen niet. Voor ernstige motivatieproblemen is er voor geen enkel meetmoment een significant verschil tussen zzp'ers en zmp'ers.

De resultaten worden grafisch voorgesteld in onderstaande figuur.

Figuur 3: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (ernstige) motivatieproblemen

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

3.3 Leermogelijkheden

In 2016 heeft 3,7% van de zzp'ers af te rekenen met onvoldoende leermogelijkheden, bij 0,9% is er sprake van een ernstig leerdeficit.

Uit onderstaande tabel blijkt dat deze aandelen over de verschillende metingen weinig evolutie kennen. Enkel tussen 2013 en 2016 is er voor onvoldoende leermogelijkheden sprake van een significante daling van het aandeel zzp'ers dat ermee te maken heeft.

Tabel 7: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	onvoldoende leermogelijkheden	6,3	5,3	5,4	3,7
	ernstig leerdeficit	1,1	1,6	1,0	0,9
	N	1138	1071	2005	1409
zmp'ers	onvoldoende leermogelijkheden	4,9	4,0	3,7	3,3
	ernstig leerdeficit	1,1	0,7	0,5	0,7
	N	840	808	1465	1055
verschiltoetsing	onvoldoende leermogelijkheden	ns	ns	s	ns
	ernstig leerdeficit	ns	ns	ns	ns

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

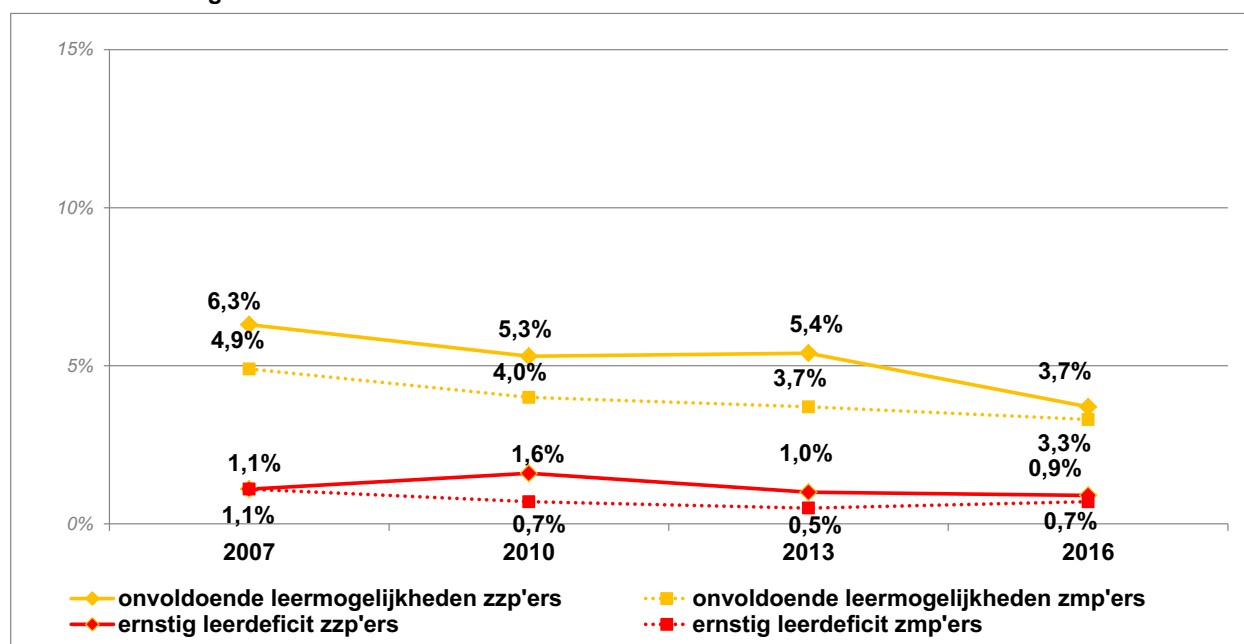
Leeswijzer:

- De **categorie met het rode balkje 'ernstig leerdeficit'** is een subgroep binnen de groep 'onvoldoende leermogelijkheden' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Het aandeel zzp'ers met een (ernstig) leerdeficit verschil niet van dat van de zmp'ers. Enige uitzondering hierop is 2013 waar bij zzp'ers het aandeel problematisch voor leermogelijkheden (5,4%) significant hoger ligt dan bij zmp'ers (3,7%).

De resultaten worden grafisch weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 4: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

3.4 Werk-privébalans

In 2016 wordt 29,2% van de zzp'ers geconfronteerd met problemen met de combinatie werk-privé, bij 8,5 % is er sprake van een acuut werk-privéconflict.

Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we geen significante verschuivingen in het aandeel zzp'ers dat kampt met een (acuut) onevenwicht in de werk-privébalans. Uitzondering hierop is dat het aandeel zzp'ers met een acuut werk-privéconflict in de periode 2010-2013 significant is afgenomen.

Tabel 8: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met een (acuut) problematische werk-privébalans

		2007 %	2010 %	2013 %	2016 %
zzp'ers	problemen werk-privécombinatie	29,8	30,6	27,6	29,2
	acuut werk-privéconflict	8,9	9,9	7,5	8,5
	N	1240	1188	2008	1424
zmp'ers	problemen werk-privécombinatie	40,9	41,0	36,9	37,7
	acuut werk-privéconflict	13,4	14,7	12,0	13,4
	N	903	865	1497	1075
verschiltoetsing	problemen werk-privécombinatie	s	s	s	s
	acuut werk-privéconflict	s	s	s	s

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

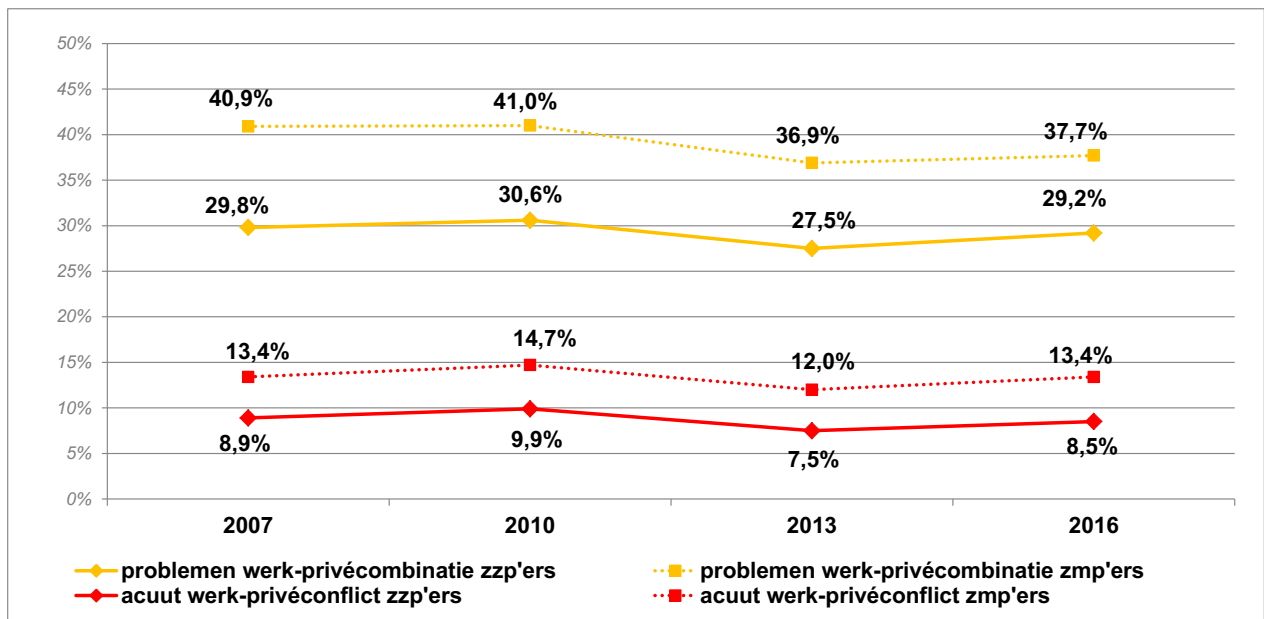
- De categorie met het rode balkje 'acuut werk-privé-conflict' is een subgroep binnen de groep 'problemen in de werk-privécombinatie' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Het aandeel zzp'ers met een (acuut) problematische werk-privébalans ligt significant lager dan bij de zmp'ers. Deze vaststelling kunnen we maken voor alle werkbaarheidsmetingen.

De resultaten worden grafisch weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 5: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met een (acuut) problematische werk-privé-balans

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

4 Determinanten van werkbaarheidsknelpunten bij zzp'ers

Omdat het vanuit beleidsoogpunt uiteraard ook relevant is om de werkbaarheid oorzakelijk te kunnen duiden (*wat maakt werk (on)werkbaar?*), wordt in de werkbaarheidsmonitor ook gepeild naar een aantal kenmerken van de arbeidssituatie die de kwaliteit van het werk bedreigen dan wel bevorderen.

In de monitor voor zelfstandige ondernemers worden vier jobkenmerken via zogenaamde risico-indicatoren in kaart gebracht: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie (afwisseling in het werk) en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Tabel 9: Overzicht en omschrijving risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor

indicator	omschrijving
werkdruk	de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo, deadlines
emotionele belasting	de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen, inz. bij omgang met klanten (patiënten, leerlingen) of coördinatieopdrachten
taakvariatie	de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van de zelfstandige ondernemers
arbeidsomstandigheden	de mate waarin de zelfstandige ondernemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting

Ook voor deze vier werkbaarheidsrisico's zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b). Niet problematische, problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden werkbaarheidsrisico's als volgt benoemd:

Tabel 10: Terminologie voor de kengetallen voor de risico-indicatoren

	niet problematisch	problematisch	acuut-problematisch
werkdruk	geen hoge werkdruk	hoge werkdruk	zeer hoge werkdruk
emotionele belasting	geen emotioneel belastend werk	emotioneel belastend werk	emotionele overbelasting
taakvariatie	geen routinematig werk	routinematig werk	extreem routinematig werk
arbeidsomstandigheden	geen belastende arbeidsomstandigheden	belastende arbeidsomstandigheden	zeer hoge fysieke belasting

In dit hoofdstuk analyseren we de kengetallen voor de vier risico-indicatoren voor zzp'ers. We bekijken daarbij de evolutie in de risico-indicatoren en vergelijken de gegevens met de informatie voor zmp'ers.

4.1 Werkdruk

In 2016 heeft 36,1% van de zzp'ers af te rekenen met een (problematisch) hoge werkdruk, bij 13% is de situatie acuut-problematisch en is er sprake van een zeer hoge werkdruk.

Ten aanzien van 2013 is in 2016 het aandeel van de zzp'ers dat kampt met (zeer) hoge werkdruk significant toegenomen. Hiermee is de vooruitgang die op het vlak van werkdruk geboekt werd in 2010 ten aanzien van de nulmeting, teniet gedaan.

Tabel 11: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	 hoge werkdruk	38,5	32,6	30,8	36,1
	 zeer hoge werkdruk	13,8	11,9	9,7	13,0
	N	1143	1077	2007	1411
zmp'ers	 hoge werkdruk	57,0	54,4	47,2	52,1
	 zeer hoge werkdruk	23,0	22,1	18,4	22,3
	N	842	814	1469	1057
verschiltoetsing	 hoge werkdruk	s	s	s	s
	 zeer hoge werkdruk	s	s	s	s

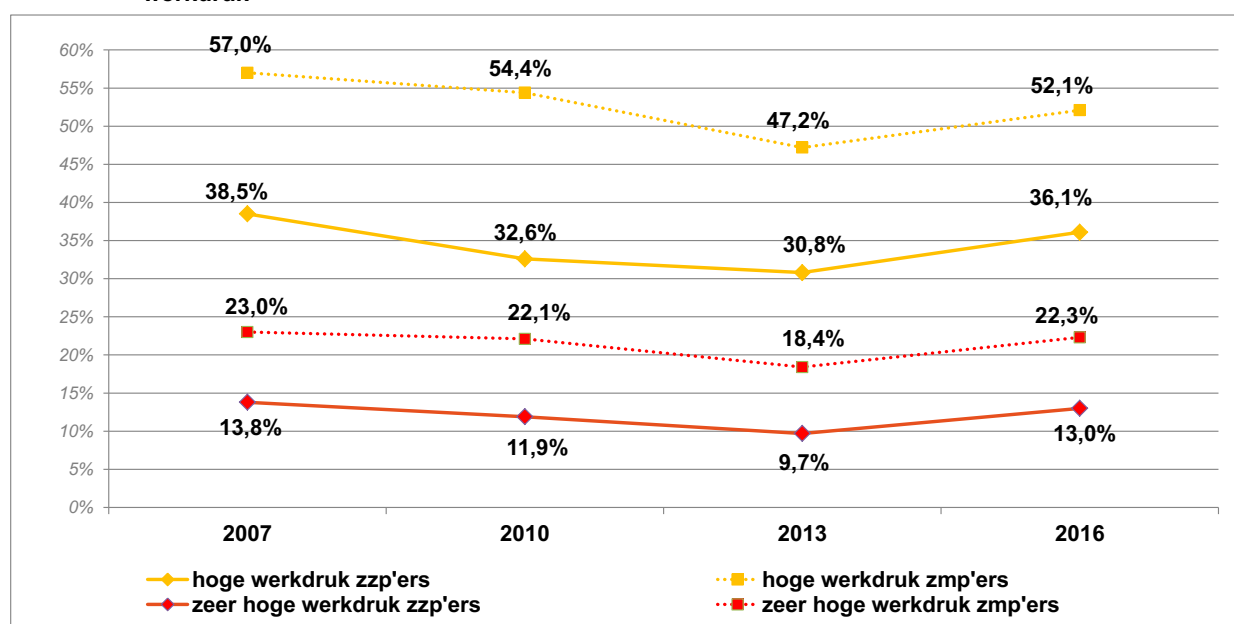
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'zeer hoge werkdruk' is een subgroep binnen de groep 'hoge werkdruk' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

De werkdrukindicator voor zzp'ers ligt lager dan voor de zmp'ers, en dit voor alle metingen.

Figuur 6: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

4.2 Emotionele belasting

In 2016 heeft 24,6% van de zzp'ers emotioneel belastend werk, bij 4,3% is er sprake van emotionele overbelasting. Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we geen significante verschuivingen op het vlak van emotionele belasting.

Tabel 12: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met emotioneel belastend werk en emotionele overbelasting

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	 emotioneel belastend werk	25,9	26,2	26,6	24,6
	 emotionele overbelasting	5,6	4,4	5,0	4,3
	N	1145	1074	2013	1411
zmp'ers	 emotioneel belastend werk	33,3	32,6	33,6	29,2
	 emotionele overbelasting	4,9	5,8	6,5	5,7
	N	839	813	1470	1055
verschiltoetsing	 emotioneel belastend werk	s	s	s	s
	 emotionele overbelasting	ns	ns	ns	ns

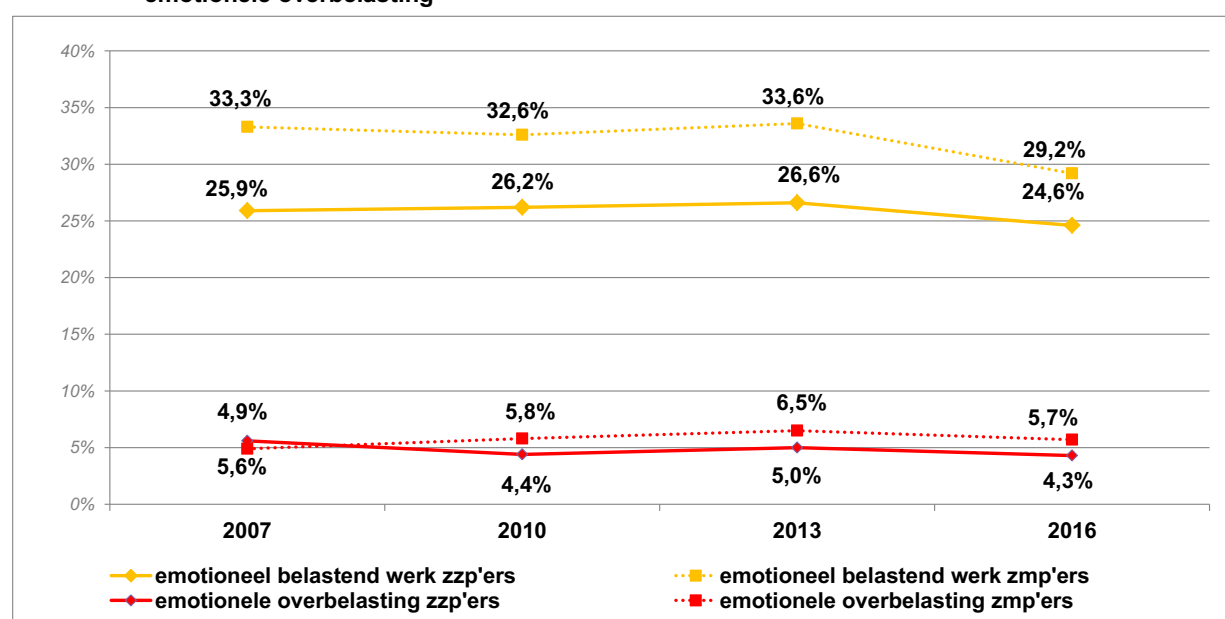
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'emotionele overbelasting' is een subgroep binnen de groep 'emotionele belastende werk' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de kleurencodes (groene/rode cijfers en kaders) en de verschiltoetsing (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Uit tabel 12 en figuur 7 blijkt dat het aandeel zzp'ers met emotioneel belastend werk substantieel lager ligt dan bij de zmp'ers. Voor emotionele overbelasting is er geen significant verschil.

Figuur 7: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met emotioneel belastend werk en emotionele overbelasting

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

4.3 Taakvariatie

In 2016 heeft 6,3% van de zzp'ers routinematig werk, bij 2,0% is de situatie acut-problematisch en is er sprake van zeer routinematig werk.

Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2016 registreren we een significante vermindering van het aandeel zzp'ers met routinematig werk. Deze daling manifesteert zich in de periode 2013-2016.

Tabel 13: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (extreem) routinematig werk

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	 routinematig werk	9,1	8,7	9,4	6,3
	 extreem routinematig werk	2,7	2,4	2,5	2,0
	N	1148	1078	2009	1412
zmp'ers	 routinematig werk	6,4	8,1	6,7	6,9
	 extreem routinematig werk	1,4	1,7	1,2	1,8
	N	842	813	1469	1059
verschiltoetsing	 routinematig werk	s	ns	s	ns
	 extreem routinematig werk	ns	ns	s	ns

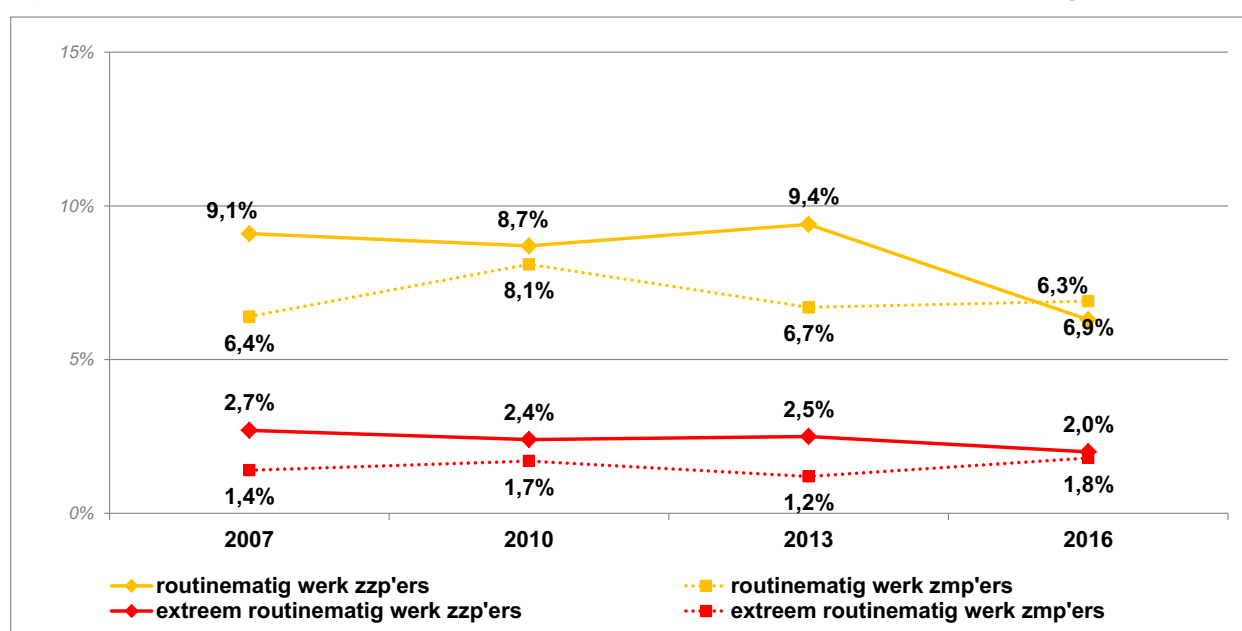
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'extreem routinematig werk' is een subgroep binnen de groep 'routinematig werk' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Tabel 13 en figuur 8 laten tevens zien dat het aandeel zzp'ers met routinematig werk in 2016 niet verschilt van dat van de zmp'ers. In 2013 en 2007 lag het aandeel routinematig werk bij de zzp'ers hoger dan bij de zmp'ers.

Figuur 8: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (extreem) routinematig werk

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

4.4 Arbeidsomstandigheden

In 2016 wordt 18,6% van de zzp'ers geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden, bij 6,1% is er sprake van een zeer hoge fysieke belasting.

Over de volledig meetperiode registreren we een geen verschil in het aandeel zzp'ers dat geconfronteerd wordt met belastende arbeidsomstandigheden.

Tabel 14: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden en zeer hoge fysieke belasting

		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
zzp'ers	 belastende arbeidsomstandigheden	18,6	16,8	18,7	18,6
	 zeer hoge fysieke belasting	5,4	5,0	5,4	6,1
	N	1261	1206	2058	1449
zmp'ers	 belastende arbeidsomstandigheden	15,1	15,2	16,0	17,7
	 zeer hoge fysieke belasting	3,5	4,0	3,4	4,2
	N	929	881	1519	1095
verschiltoetsing	 belastende arbeidsomstandigheden	s	ns	s	ns
	 zeer hoge fysieke belasting	s	ns	s	s

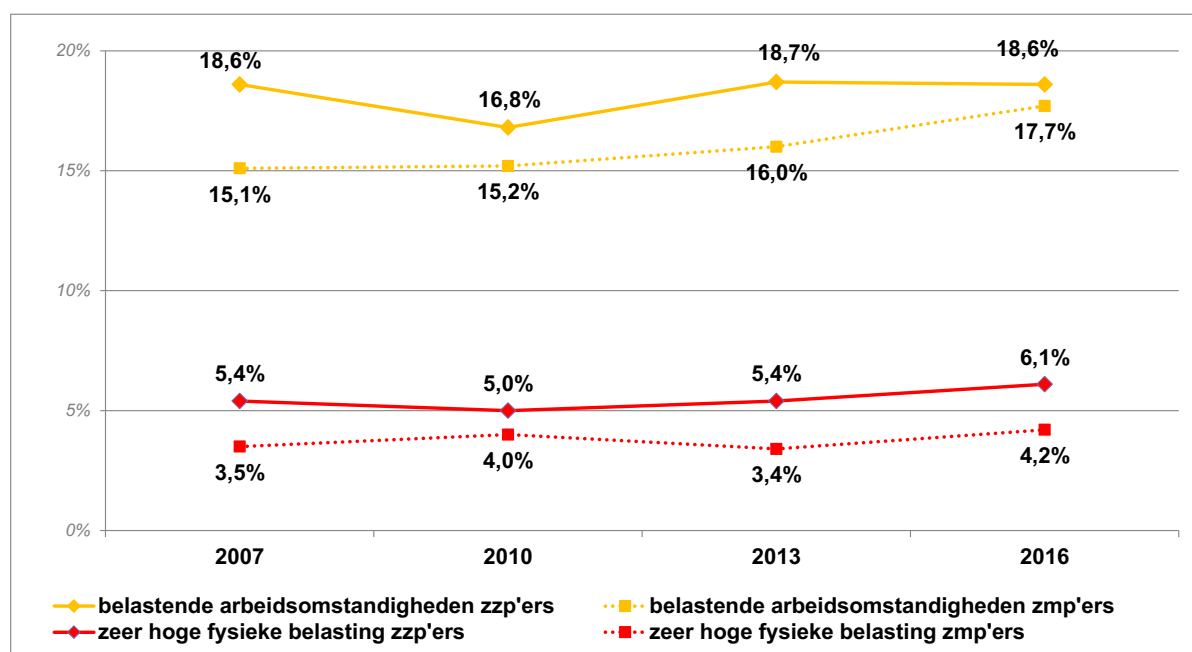
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'zeer hoge fysieke belasting' is een subgroep binnen de groep 'werkstressproblemen' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 5 onder 3.1 'Werkstress en burn-out'.

Uit tabel 14 en figuur 9 kunnen we evenwel afleiden dat de risico-indicator 'arbeidsomstandigheden' in 2007 en 2013 voor zzp'ers substantieel negatiever scoort dan voor zmp'ers. Voor 2016 is dat enkel zo voor de zeer hoge fysieke belasting.

Figuur 9: Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met belastende arbeidsomstandigheden en zeer hoge fysieke belasting

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

5 Risicoprofiel voor zzp'ers

Op basis van de kengetallen voor de onderscheiden risico-indicatoren en de recent gepubliceerde analyses over de samenhang tussen werkbaarheids- en risico-indicatoren (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2017), kunnen we een aantal risicoprofielen op maat van de zzp'ers construeren.

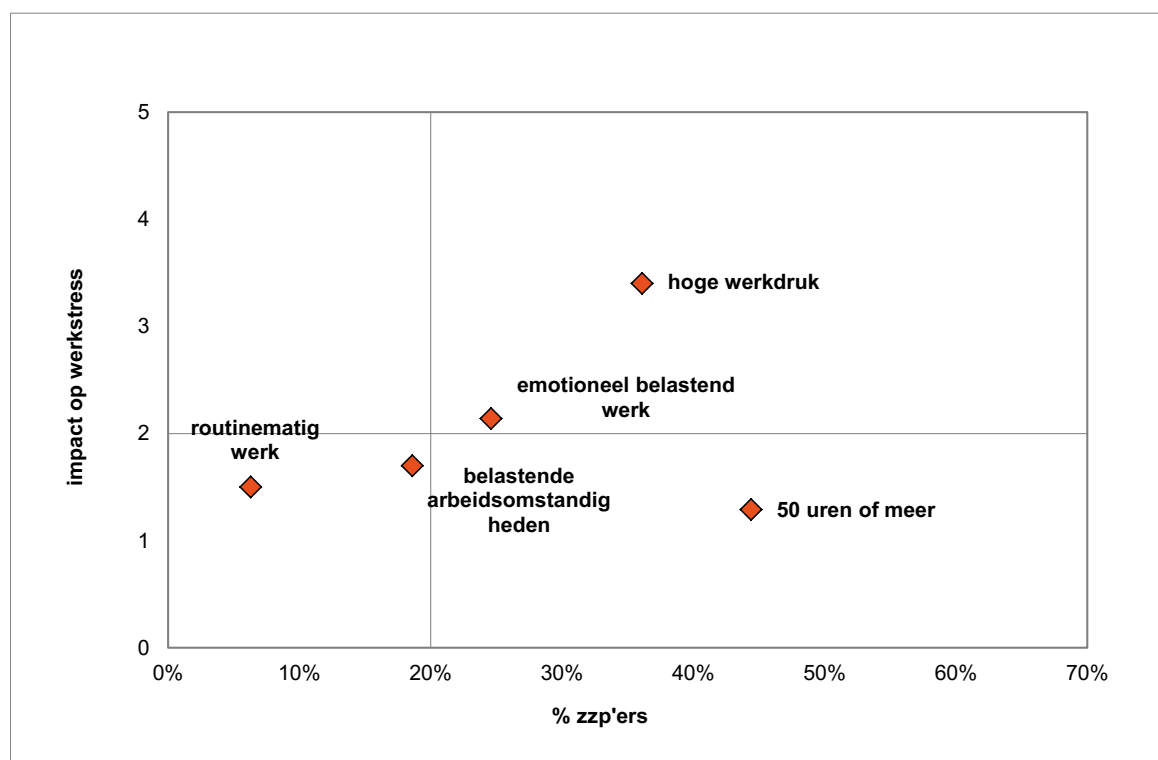
Deze risicoprofielen verschaffen ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren in de arbeidssituatie van specifieke groepen van zelfstandige ondernemers: een risico is ernstiger naarmate er meer zelfstandige ondernemers mee geconfronteerd worden én er een grotere kans bestaat dat de zelfstandige ondernemers door dit risico met een specifiek werkbaarheidsknelpunt af te rekenen krijgen.

In wat volgt bespreken we de risicoprofielen voor zzp'ers voor werkstress en werk-privébalans.

5.1.1 Risicoprofiel zzp'ers voor werkstress

Figuur 10 evalueert de relevantie van de vijf risicofactoren voor werkstress bij zzp'ers.

Figuur 10: Risicoprofiel voor werkstressproblemen zzp'ers, 2016

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

De figuur verschaft ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren voor het ontstaan van werkstressproblemen bij zzp'ers. De ernstgraad van specifieke risicofactoren wordt bepaald door 2 elementen:

- De impact van een specifieke risicofactor (verticale positionering van de onderscheiden buttons, berekend o.b.v. een logistische regressie-analyse en de daaruit resulterende odds ratio's). Zo vormt een hoge werkdruk (bijna een verviervoudiging van de kansverhouding werkstress/geen werkstress) duidelijk een hoger risico voor het ontstaan van werkstress dan een gebrek aan afwisseling in het werk (de kansverhouding werkstress/geen werkstress verhoogt met factor anderhalf).
- Het aandeel zzp'ers dat zich in een problematische situatie voor een specifieke risicofactor bevindt (horizontale positie van de onderscheiden buttons). Zo worden meer zzp'ers met een hoge werkdruk (36,1%) geconfronteerd dan met emotioneel belastend werk (24,6%).

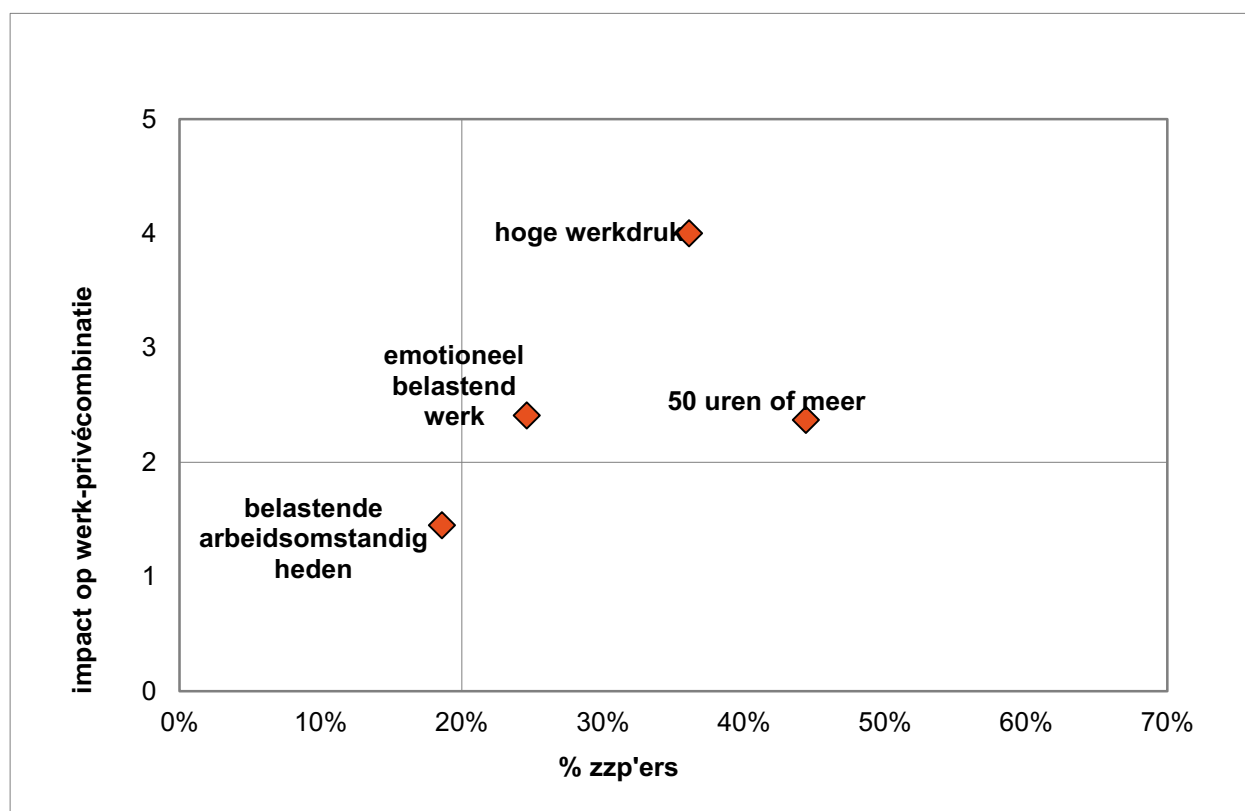
Hoge werkdruk is duidelijk de meest ernstige risicofactor voor werkstress bij zzp'ers. Hoge werkdruk komt niet alleen vaak voor (36,1% van de zzp'ers wordt er mee geconfronteerd), maar verhoogt ook aanzienlijk de kans op werkstressproblemen. Ook emotionele belasting manifesteert zich als een belangrijke risico, maar is in het profiel minder kritisch omdat een kleinere groep hiermee geconfronteerd wordt (24,6%).

Verder valt op dat een ruime groep van zzp'ers gemiddeld meer dan 50 uren per week (44,4%) werkt. Ook dit vormt, in beperktere mate, een risicofactor voor werkstress.

5.1.2 Risicoprofiel zzp'ers voor werk-privébalans

Figuur 11 evalueert de relevantie van de vijf risicofactoren voor een problematische werk-privébalans bij zzp'ers. De risicofactor routinematig werk is niet determinerend voor problemen in de werk-privécombinatie en wordt niet in de figuur opgenomen.

Figuur 11: Risicoprofiel voor problemen met de werk-privécombinatie bij zzp'ers, 2016

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

De figuur verschaft ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren voor het ontstaan van problemen met de werk-privécombinatie bij zzp'ers. De ernstgraad van specifieke risicofactoren wordt bepaald door 2 elementen:

- De impact van een specifieke risicofactor (verticale positionering van de onderscheiden buttons, berekend o.b.v. een logistische regressie-analyse en de daaruit resulterende odds ratio's). Zo vormt een hoge werkdruk (ruim verviervoudiging van de kansverhouding problemen met de werk-privécombinatie/haalbare werk-privé-combinatie) duidelijk een hoger risico voor het ontstaan van een problematische werk-privébalans dan belastende arbeidsomstandigheden (de kansverhouding problemen met de werk-privécombinatie/haalbare werk-privé-combinatie verhoogt met een factor anderhalf).
- Het aandeel zzp'ers dat zich in een problematische situatie voor een specifieke risicofactor bevindt (horizontale positie van de onderscheiden buttons). Zo worden meer zzp'ers met een hoge werkdruk (36,1%) geconfronteerd dan met emotioneel belastend werk (24,6%).

Van de onderzochte factoren vormt hoge werkdruk veruit het belangrijkste risico voor onevenwicht in de werk-privébalans bij zzp'ers. Een hoge werkdruk komt niet alleen vaak voor (36,1% van de zzp'ers wordt er mee geconfronteerd), maar verhoogt ook aanzienlijk het risico op een onevenwicht in de werk-privébalans. Ook emotioneel belastend werk en/of lange werkdagen (gemiddeld meer dan 50 uur per week) verhogen het risico op problemen in de werk-privébalans met een factor van meer dan 2.

6 De werkbaarheidssituatie van een aantal specifieke groepen vergeleken

6.1 Vrouwelijke en mannelijke zzp'ers vergeleken

In onderstaande tabel gaan we na of er bij zzp'ers een verschil is tussen mannen en vrouwen.

Tabel 15: Werkbaarheidssituatie van zzp'ers, 2016

		man %	vrouw %	verschil- toetsing	zzp'ers %
werkbaar werk	 werkbaarheidsgraad	54,0	54,5	ns	54,2
	N	855	508		1.366
werkbaarheidsknelpunten					
werkstress	 werkstressproblemen	31,9	33,8	ns	32,6
	 symptomen burn-out	8,3	9,6	ns	8,8
welbevinden/motivatie	 motivatieproblemen	9,8	6,8	s	8,7
	 ernstige demotivatie	4,3	1,9	s	3,4
leermogelijkheden	 onvoldoende leermogelijkheden	3,3	4,4	ns	3,7
	 ernstig leerdeficit	0,9	1,0	ns	0,9
werk-privébalans	 problemen werk-privé-combinatie	29,1	29,3	ns	29,2
	 acuut werk-privé-conflict	7,2	10,7	s	8,5
werkbaarheidsrisico's					
werkdruk	 hoge werkdruk	37,2	34,3	ns	36,1
	 zeer hoge werkdruk	13,5	12,5	ns	13,0
emotionele belasting	 emotioneel belastend werk	22,9	28,0	s	24,6
	 emotionele overbelasting	3,7	5,2	ns	4,3
taakvariatie	 routinematig werk	6,3	6,2	ns	6,3
	 extreem routinematig werk	2,0	2,1	ns	2,0
fysieke arbeidsomstandigheden	 belastende arbeidsomstandigheden	21,0	14,2	s	18,6
	 zeer hoge fysieke belasting	6,8	4,7	ns	6,1

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De rijen met de **rode blokjes** hebben betrekking op zzp'ers in een acuut problematische situatie, d.i. een subgroep binnen de groep die geconfronteerd wordt met werkbaarheidsknelpunten of -risico's, maar hun aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- De codering **s/ns** wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens van de deelgroepen werd vastgesteld.

Voor de meeste indicatoren kunnen we niet spreken van een significant verschil. Het aandeel zzp'ers met (ernstige) motivatieproblemen en belastende arbeidsomstandigheden ligt wel hoger bij de mannen dan bij de vrouwen. Voor acuut werk-privéconflict en emotioneel belastend werk zien we het omgekeerde, de aandelen liggen hoger bij de vrouwen.

6.2 -50-ers en 50 plussers vergeleken

In onderstaande tabel gaan we na of er bij zzp'ers een verschil is tussen -50-ers en degenen van 50 jaar en ouder.

Tabel 16: Werkbaarheidssituatie van zzp'ers naar leeftijd, 2016

		min 50 jaar %	vanaf 50 jaar %	verschil- toetsing	zzp'ers %
werkbaar werk	 werkbaarheidsgraad	51,7	58,4	s	54,2
	<i>N</i>	841	524		1.366
werkbaarheidsknelpunten					
werkstress	 werkstressproblemen	33,7	30,6	ns	32,6
	 symptomen burn-out	9,2	8,0	ns	8,8
welbevinden/motivatie	 motivatieproblemen	8,3	9,2	ns	8,7
	 ernstige demotivatie	2,8	4,3	ns	3,4
leermogelijkheden	 onvoldoende leermogelijkheden	3,8	3,6	ns	3,7
	 ernstig leerdeficit	0,9	0,9	ns	0,9
werk-privébalans	 problemen werk-privé-combinatie	32,2	24,5	s	29,2
	 acuut werk-privé-conflict	10,0	6,2	ns	8,5
werkbaarheidsrisico's					
werkdruk	 hoge werkdruk	39,5	30,5	s	36,1
	 zeer hoge werkdruk	14,9	10,2	s	13,0
emotionele belasting	 emotioneel belastend werk	26,6	22,0	ns	24,6
	 emotionele overbelasting	5,5	2,4	s	4,3
taakvariatie	 routinematig werk	5,5	7,5	ns	6,3
	 extreem routinematig werk	1,5	2,8	ns	2,0
fysieke arbeidsomstandigheden	 belastende arbeidsomstandigheden	19,7	16,2	ns	18,6
	 zeer hoge fysieke belasting	6,5	5,3	ns	6,1

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De rijen met de **rode blokjes** hebben betrekking op zzp'ers in een acut problematische situatie, d.i. een subgroep binnen de groep die geconfronteerd wordt met werkbaarheidsknelpunten of -risico's, maar hun aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- De codering **s/ns** wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens van de deelgroepen werd vastgesteld.

Voor de meeste indicatoren kunnen we niet spreken van een significant verschil. De werkbaarheidsgraad bij zzp'ers vanaf 50 jaar ligt hoger dan bij hun jongere collega's. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat bij zzp'ers vanaf 50 de werk-privébalans minder problematisch is. Bij de -50-ers zien we een groter aandeel met (zeer) hoge werkdruk en emotionele overbelasting.

6.3 De werkbaarheidssituatie naar anciënniteit

In onderstaande tabel gaan we na of er bij zzp'ers een verschil is tussen degenen met een anciënniteit van minder dan vijf jaar en deze met een anciënniteit van meer dan vijf jaar.

Tabel 17: Werkbaarheidssituatie van zzp'ers naar anciënniteit, 2016

		minder dan vijf jaar anciënniteit %	vanaf vijf jaar anciënniteit %	verschil- toetsing	zzp'ers %
werkbaar werk	 werkbaarheidsgraad	55,2	54,0	ns	54,2
	N	366	996		1.366
werkbaarheidsknelpunten					
werkstress	 werkstressproblemen	33,0	32,4	ns	32,6
	 symptomen burn-out	8,2	8,8	ns	8,8
welbevinden/motivatie	 motivatieproblemen	7,2	9,2	ns	8,7
	 ernstige demotivatie	1,3	4,0	s	3,4
leermogelijkheden	 onvoldoende leermogelijkheden	3,7	3,6	ns	3,7
	 ernstig leerdeficit	0,5	1,0	ns	0,9
werk-privébalans	 problemen werk-privé-combinatie	29,0	29,2	ns	29,2
	 acuut werk-privé-conflict	7,7	8,7	ns	8,5
werkbaarheidsrisico's					
werkdruk	 hoge werkdruk	33,6	37,1	ns	36,1
	 zeer hoge werkdruk	11,7	13,5	ns	13,0
emotionele belasting	 emotioneel belastend werk	25,6	24,2	ns	24,6
	 emotionele overbelasting	5,1	3,9	ns	4,3
taakvariatie	 routinematig werk	6,1	6,4	ns	6,3
	 extreem routinematig werk	2,7	1,7	ns	2,0
fysieke arbeidsomstandigheden	 belastende arbeidsomstandigheden	16,2	19,3	ns	18,6
	 zeer hoge fysieke belasting	4,2	6,9	ns	6,1

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De rijen met de **rode blokjes** hebben betrekking op zzp'ers in een acuut problematische situatie, d.i. een subgroep binnen de groep die geconfronteerd wordt met werkbaarheidsknelpunten of –risico's, maar hun aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- De codering **s/ns** wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens van de deelgroepen werd vastgesteld.

Voor alle indicatoren – met uitzondering van ernstige demotivatie - kunnen we niet spreken van een significant verschil.

7 Een blik op zzp'ers uit de intellectuele diensten en met een vrij beroep

Ongeveer de helft van de zzp'ers heeft een vrij beroep of werkt in de sector van de intellectuele diensten. Voor deze twee sectoren bekijken we de werkbaarheidsindicatoren afzonderlijk.

7.1 De intellectuele diensten

De werkbaarheidsmonitor 2016 tekent voor zzp'ers uit de intellectuele diensten een werkbaarheidsgraad op van 57,8%. Werkstressproblemen en problemen in de werk-privécombinatie vormen de belangrijkste werkbaarheidsknelpunten, hoge werkdruk en emotionele belasting de voornaamste werkbaarheidsrisico's.

Tabel 18: Werkbaarheidsituatie zzp'ers intellectuele diensten, 2016

		intellectuele diensten zzp'ers %
Werkbaar werk	 werkbaarheidsgraad	57,8
	<i>N</i>	275
Werkbaarheidsknelpunten		
Werkstress	 werkstressproblemen	28,7
	 symptomen burn-out	8,2
Welbevinden/motivatie	 motivatieproblemen	8,5
	 ernstige demotivatie	3,2
Leermogelijkheden	 onvoldoende leermogelijkheden	1,4
	 ernstig leerdeficit	0,0
Werk-privé-balans	 problemen werk-privé combinatie	25,6
	 acuut werk-privé-conflict	4,3
Werkbaarheidsrisico's		
Werkdruk	 hoge werkdruk	40,4
	 zeer hoge werkdruk	13,8
Emotionele belasting	 emotioneel belastend werk	23,7
	 emotionele overbelasting	2,8
Taakvariatie	 routinematig werk	2,8
	 extreem routinematig werk	0,4
Fysieke arbeidsomstandigheden	 belastende arbeidsomstandigheden	1,0
	 zeer hoge fysieke belasting	0,0

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De rijen met de **rode blokjes** hebben betrekking op zzp'ers uit de intellectuele diensten in een acuut problematische situatie, d.i. een subgroep binnen de groep die geconfronteerd wordt met werkbaarheidsknelpunten of -risico's, maar hun aandeel wordt berekend op de totale populatie.

7.2 Vrije beroepen

De werkbaarheidsmonitor 2016 tekent voor zzp'ers met een vrij beroep een werkbaarheidsgraad op van 52,9%. Werkstressproblemen en problemen in de werk-privécombinatie vormen de belangrijkste werkbaarheidsknelpunten, hoge werkdruk en emotionele belasting de voornaamste werkbaarheidsrisico's.

Tabel 19: Werkbaarheidssituatie zzp'ers vrije beroepen, 2016

		vrije beroepen %
Werkbaar werk	 werkbaarheidsgraad	52,9
	<i>N</i>	403
Werkbaarheidsknelpunten		
Werkstress	 werkstressproblemen	34,8
	 symptomen burn-out	8,4
Welbevinden/motivatie	 motivatieproblemen	7,2
	 ernstige demotivatie	1,7
Leermogelijkheden	 onvoldoende leermogelijkheden	1,4
	 ernstig leerdeficit	0,2
Werk-privé-balans	 problemen werk-privé combinatie	29,6
	 acuut werk-privé-conflict	8,4
Werkbaarheidsrisico's		
Werkdruk	 hoge werkdruk	42,6
	 zeer hoge werkdruk	16,0
Emotionele belasting	 emotioneel belastend werk	42,3
	 emotionele overbelasting	8,1
Taakvariatie	 routinematig werk	5,3
	 extreem routinematig werk	1,2
Fysieke arbeidsomstandigheden	 belastende arbeidsomstandigheden	10,7
	 zeer hoge fysieke belasting	3,3

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De rijen met de **rode blokjes** hebben betrekking op zzp'ers met een vrij beroep in een acuut problematische situatie, d.i. een subgroep binnen de groep die geconfronteerd wordt met werkbaarheidsknelpunten of –risico's, maar hun aandeel wordt berekend op de totale populatie.

8 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van zzp'ers

In de werkbaarheidsenquêtes wordt - naast de besproken indicatoren - ook aanvullende informatie opgevraagd over de arbeidssituatie en werkbeleving. Bij de meting 2016 werden gegevens verzameld over de tevredenheid, de werkorganisatie, het competentieportfolio, ongewenst gedrag en de toekomstverwachtingen. We brengen in dit hoofdstuk deze informatie voor zzp'ers bijeen en vergelijken (significantietoets) met zmp'ers.

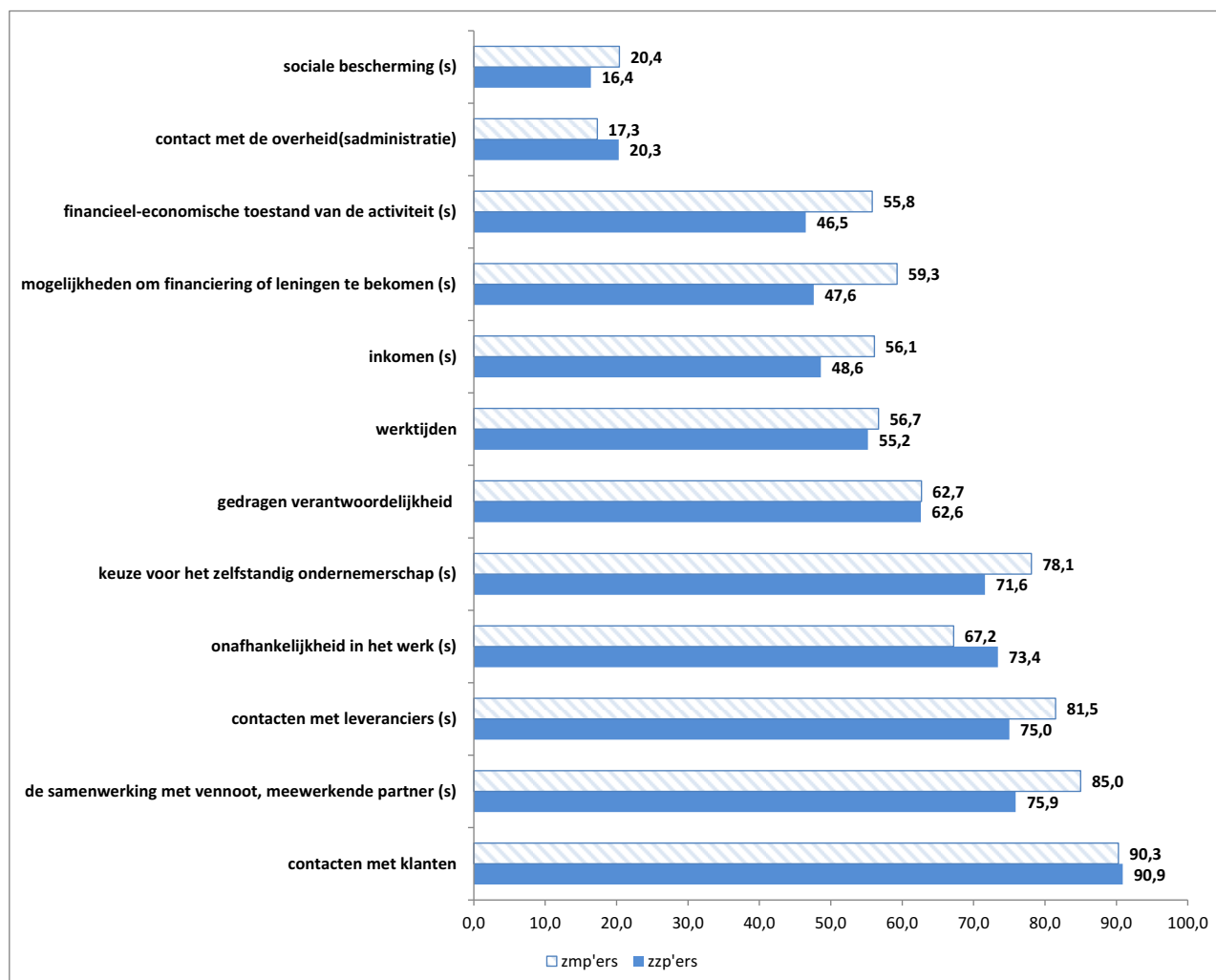
8.1 Tevredenheid

In de werkbaarheidsmonitor wordt gepeild naar de tevredenheid over een aantal aspecten van het zelfstandig ondernemerschap. In onderstaande figuur is het aandeel zelfstandige ondernemers weergegeven dat (zeer) tevreden is over een welbepaald aspect. Er is een onderscheid gemaakt tussen zzp'ers en zmp'ers.

Uit onderstaande figuur blijkt dat 71,6% van de zzp'ers (zeer) tevreden is over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Dit aandeel ligt lager dan bij de zmp'ers.

Voor de meeste aspecten ligt het aandeel dat 'tevreden' is lager bij de zzp'ers dan bij de zmp'ers. Enkel voor de tevredenheid over de onafhankelijkheid scoren de zzp'ers significant beter.

Figuur 12: Aandeel dat (zeer) tevreden is over een aantal aspecten van het zelfstandig ondernemerschap voor zzp'ers en zmp'ers, 2016.

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De codering (s) bij de aspecten van tevredenheid wijst op een significant verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens van zzp'ers en zmp'ers.
- Het aandeel voor de tevredenheid over de samenwerking met vennoot, meewerkende partner is berekend op het aantal zelfstandige ondernemers waarop deze vraag van toepassing is (dwz. de zelfstandige activiteit is ondergebracht in een vennootschap of er zijn meerdere zelfstandigen betrokken bij het dagelijks beheer van de zelfstandige activiteit).

8.2 Werkorganisatie

Onderstaande tabel geeft een aantal aspecten van de werkorganisatie voor zzp'ers weer en vergelijkt die met de zmp'ers.

Tabel 20: Aspecten van werkorganisatie voor zzp'ers en zmp'ers, 2016

	zzp'ers	zmp'ers	verschil- toetsing
	%	%	
aantal werkuren per week			
≤40 uren	24,7	11,5	
41-59 uren	40,3	36,9	s
≥60 uren	35,0	51,6	
nachtarbeid (tussen 22u en 6u)			
altijd	2,4	2,7	
vaak	9,5	10,9	ns
soms	37,7	38,5	
nooit	50,3	47,9	
voelt u zich (als u dat nodig vindt) bij uw bedrijfsvoering ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familiaaraad)?			
goed	40,4	46,3	
beperkt	44,8	42,0	s
niet	14,7	11,7	
is uw zelfstandige activiteit ondergebracht in een vennootschap?			
ja	46,7	82,0	
nee	53,3	18,0	s
zijn er meerdere zelfstandigen betrokken bij het dagelijks beheer van uw zelfstandige activiteit?			
ja	29,4	67,0	
nee	70,6	33,0	s
gemiddelde wekelijkse arbeidsduur (aantal uren per week)			
	52,2	57,8	s
aantal vakantiedagen (aantal dagen in 2015)			
	18,6	18,4	ns

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Leeswijzer:

- De verschiltoetsing vergelijkt zzp'ers met zmp'ers (pearson chi², 's indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

40,4% van de zzp'ers voelt zich goed ondersteund door zijn sociaal netwerk. Dit aandeel ligt hoger bij de zmp'ers.

Bij zzp'ers ligt het gemiddeld aantal gewerkte uren per week lager dan bij zmp'ers. Meer dan de helft van de zmp'ers werkt 60 uur per week of meer, bij de zzp'ers is dat 35%. Het aantal vakantiedagen verschilt niet.

Zzp'ers maken minder dan zmp'ers deel uit van een vennootschap en er zijn minder vaak andere zelfstandigen betrokken bij hun dagelijks beheer.

8.3 Competentieportfolio

Onderstaande tabel geeft een aantal aspecten van het competentieportfolio voor zzp'ers weer en vergelijkt die met de zmp'ers.

Tabel 21: Competentieportfolio van zzp'ers en zmp'ers, 2016

	zzp'ers	zmp'ers	verschil- toetsing
	%	%	
hoogste getuigschrift			
geen, lager of lager secundair	11,3	12,4	
hoger secundair	27,7	30,4	ns
hoger onderwijs korte type	23,8	24,4	
hoger onderwijs lange type/universiteit	37,2	32,8	
voelt u zich voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van uw zelfstandige activiteit?			
altijd	45,0	47,1	
vaak	47,1	44,3	ns
soms	6,7	7,6	
nooit	1,3	1,1	
voelt u zich voldoende opgeleid voor het beheer en het management van uw bedrijf, firma?			
altijd	21,8	22,3	
vaak	42,7	49,5	s
soms	30,6	24,4	
nooit	4,8	3,8	
beschikt u over een bijkomend getuigschrift?			
vakinhoudelijke of technische opleiding	40,2	37,6	ns
beheer en management	20,6	25,7	s
deelname aan bijscholing afgelopen jaar			
	51,4	52,2	ns

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De verschiltoetsing vergelijkt zzp'ers met zmp'ers (pearson χ^2 , 's' indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

Zzp'ers hebben vaker een diploma hoger onderwijs lange type. Zzp'ers voelen zich minder vaak voldoende opgeleid voor het beheer en het management van hun bedrijf. Zij beschikken ook minder vaak over een bijkomend getuigschrift 'beheer en management'.

8.4 Ongewenst gedrag

Onderstaande tabel geeft aan hoe vaak zzp'ers in het jaar dat aan de enquête voorafgaat het slachtoffer werd van ongewenst gedrag en vergelijkt deze aandelen met zmp'ers.

Tabel 22: Ongewenst gedrag bij zzp'ers en zmp'ers, 2016

	zzp'ers	zmp'ers	verschil- toetsing
	%	%	
slachtoffer van lichamelijk geweld			
nooit	97,4	98,1	
sporadisch	2,3	1,7	ns
regelmatig	0,3	0,2	
slachtoffer van intimidatie of bedreiging			
nooit	87,3	84,7	
sporadisch	11,7	14,1	ns
regelmatig	1,0	1,2	
slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag			
nooit	96,8	98,7	
sporadisch	3,1	1,1	s
regelmatig	0,1	0,2	
slachtoffer van pestgedrag			
nooit	96,3	96,4	
sporadisch	3,4	3,4	ns
regelmatig	0,3	0,2	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De verschiltoetsing vergelijkt zzp'ers met zmp'ers (pearson χ^2 , 's indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

12,7% van de zzp'ers is het slachtoffer van intimidatie of bedreiging. 2,6% is het slachtoffer van lichamelijk geweld, 3,2% van ongewenst seksueel gedrag en 3,7% van pestgedrag. Enkel voor ongewenst seksueel gedrag lopen zzp'ers meer risico dan zmp'ers.

8.5 Aspecten van de toekomst

Onderstaande tabel geeft informatie over een aantal elementen die verband houden met de toekomst van zzp'ers.

Tabel 23: Aspecten van de toekomst voor zzp'ers en zmp'ers, 2016

	zzp'ers	zmp'ers	verschil- toetsing
	%	%	
groeiverwachting			
verwacht groei van activiteit	39,0	51,1	
verwacht behoud van huidig peil	42,7	35,4	s
verwacht vermindering of stopzetting	18,3	13,4	
haalbaarheid pensioen			
doorwerken tot pensioen haalbaar	72,2	69,2	
doorwerken tot pensioen haalbaar, mits aangepast werk	24,9	27,8	ns
doorwerken tot pensioen niet haalbaar	2,9	3,0	
In welke mate is uw gezin afhankelijk van het inkomen uit uw zelfstandige activiteit?			
helemaal	35,8	48,3	
in belangrijke mate	47,0	41,2	s
in beperkte mate	13,3	7,9	
helemaal niet	3,9	2,8	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Leeswijzer:

- De verschiltoetsing vergelijkt zzp'ers met zmp'ers (pearson chi², 's' indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

De groeiverwachtingen van zzp'ers liggen onder deze van de zmp'ers. 39% van de zzp'ers tegenover 51,1% van de zmp'ers verwacht groei van de activiteit. Voor meer dan 80% van de zzp'ers is het gezin helemaal of in belangrijke mate afhankelijk van het inkomen uit de zelfstandige activiteit. Bij de zmp'ers ligt dit aandeel hoger namelijk op bijna 90%.

Op het vlak van haalbaarheid van pensioen zijn er geen significante verschillen tussen zzp'ers en zmp'ers. 72,2% van de zzp'ers vindt doorwerken tot het pensioen een haalbare kaart, 24,9% ziet dat zitten mits aangepast werk. Slechts 2,9% acht doorwerken tot het pensioen niet haalbaar.

Lijst figuren

Figuur 1:	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 voor zzp'ers en zmp'ers.....	11
Figuur 2:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met werkstressproblemen en burn-outsymptomen	14
Figuur 3:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (ernstige) motivatieproblemen	15
Figuur 4:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit.....	16
Figuur 5:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met een (acuut) problematische werk-privé-balans	17
Figuur 6:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk	19
Figuur 7:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met emotioneel belastend werk en emotionele overbelasting	20
Figuur 8:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (extreem) routinematig werk	21
Figuur 9:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met belastende arbeidsomstandigheden en zeer hoge fysieke belasting.....	22
Figuur 10:	Risicoprofiel voor werkstressproblemen zzp'ers, 2016	23
Figuur 11:	Risicoprofiel voor problemen met de werk-privécombinatie bij zzp'ers, 2016	24
Figuur 12:	Aandeel dat (zeer) tevreden is over een aantal aspecten van het zelfstandig ondernemerschap voor zzp'ers en zmp'ers, 2016.	32

Lijst tabellen

Tabel 1:	zzp'ers en zmp'ers naar gender, leeftijd, sector en anciënniteit, 2016	8
Tabel 2:	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 voor zzp'ers en zmp'ers.....	10
Tabel 3:	Overzicht en omschrijving werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor	12
Tabel 4:	Terminologie voor de kengetallen voor de werkbaarheidsindicatoren.....	13
Tabel 5:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met werkstressproblemen en burn-outsymptomen.....	13
Tabel 6:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (ernstige) motivatieproblemen	14
Tabel 7:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit.....	15
Tabel 8:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met een (acuut) problematische werk-privébalans	16
Tabel 9:	Overzicht en omschrijving risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor	18
Tabel 10:	Terminologie voor de kengetallen voor de risico-indicatoren	18
Tabel 11:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk	19
Tabel 12:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met emotioneel belastend werk en emotionele overbelasting	20
Tabel 13:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers met (extreem) routinematig werk	21
Tabel 14:	Evolutie 2007-2016 van het aandeel zzp'ers en zmp'ers geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden en zeer hoge fysieke belasting	22
Tabel 15:	Werkbaarheidssituatie van zzp'ers, 2016	26
Tabel 16:	Werkbaarheidssituatie van zzp'ers naar leeftijd, 2016	27
Tabel 17:	Werkbaarheidssituatie van zzp'ers naar anciënniteit, 2016	28
Tabel 18:	Werkbaarheidssituatie zzp'ers intellectuele diensten, 2016	29
Tabel 19:	Werkbaarheidssituatie zzp'ers vrije beroepen, 2016	30
Tabel 20:	Aspecten van werkorganisatie voor zzp'ers en zmp'ers, 2016.....	33
Tabel 21:	Competentieportfolio van zzp'ers en zmp'ers, 2016	34
Tabel 22:	Ongewenst gedrag bij zzp'ers en zmp'ers, 2016	35
Tabel 23:	Aspecten van de toekomst voor zzp'ers en zmp'ers, 2016	36

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016a). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/10914>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016b). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/10913>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2017). *Wat maakt werk werkbaar voor werknemers? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2007-2010-2013-2016*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/11670>